

Aplikácia trestu domáceho väzenia na Slovensku, v Čechách a v Poľsku¹

Anotácia: Zasadnutie Výboru Rady Európy, na ktorom prijali v roku 1976 rezolúciu č. 10 „Niektoré alternatívne tresty k väzeniu“, a odporúčanie č. R. (92) 16 k Európskym pravidlám o trestoch a opatreniach realizovaných v spoločenstve sú podľa nášho názoru prelomové. V modernej spoločnosti sa začal tento druh trestu používať (v modernej podobe) v osemdesiatych rokoch minulého storočia v USA. V článku analyzujeme rozdielne právne úpravy v oblasti trestu domáceho väzenia v Slovenskej republike, Českej republike a Poľskej republike a taktiež aplikačnú prax tohto druhu trestu. Poukazujeme na výhody/nevýhody ukladania trestu domáceho väzenia, a takisto na rôzne spôsoby uplatňovania tohto trestu v praxi v porovnávaných krajinách.

Kľúčové slová: trest domáceho väzenia, alternatívne tresty, elektronický monitoring, aplikačná prax, väzenstvo.

Aplikácia trestu domáceho väzenia v Slovenskej republike

Väznice v Slovenskej republike sú v súčasnosti preplnené, a preto je dôležité využívať alternatívy k trestu odňatia slobody. Jedným z alternatívnych trestov, ktorý je upravený v Slovenskej republike od 1. 1. 2006, je trest domáceho väzenia, ktorým sa nepretrhávajú sociálne väzby v takom kontexte ako pri treste odňatia slobody. V prípade dlhodobých trestov si odsúdený zvykne na život vo väzení, a preto sa následne ťažšie začleňuje do „normálneho“ života. Odsúdený má problém nájsť si prácu, čo zvyšuje náklady štátu (dávky na sociálnu podporu) a zvyšuje sa tak riziko, že bude páchať ďalšiu trestnú činnosť.

Aplikačná prax v Slovenskej republike pri treste domáceho väzenia nám podľa nášho názoru preukázala, že upravenie tohto trestu neprineslo očakávaný efekt, a teda neznižila počet osôb vo výkone trestu odňatia slobody. Za obdobie účinnosti (2006 – 2012) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) bol trest domáceho väzenia uložený 222 osobám.

Účel trestu je upravený v § 34 ods. 1 Trestného zákona „*Trest má zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život, a súčasne iných odradí od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou*“. Domnievame sa, že v prípade väčšieho uplatňovania trestu domáceho väzenia by sme priblížili k západným krajinám Európy, i. e. k zákonnému, modernému a resocializačne orientovanému výkonu trestu.

Trest domáceho väzenia je upravený v § 53 Trestného zákona a jeho výkon v § 435 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Jeho dĺžka trvania nesmie presiahnuť jeden rok. Sme toho názoru, že nemožnosť uloženia trestu domáceho väzenia mladistvému nie je správna, pretože resocializácia v rodinnom a domácom prostredí je pre mladistvého páchatela lepšou voľbou. Samozrejme len vtedy, ak rodinné prostredie poskytuje mladistvému vhodné podmienky na riadny život.

Zároveň musia byť kumulatívne splnené dve podmienky, ktorými sú:

- možno ho uložiť len páchatelovi prečinu,

---

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0179-12.

- prihliadnuc na povahu činu a možnosť jeho nápravy, nie je potrebné uložiť trest odňatia slobody.

Na rozdiel od trestu povinnej práce páchatel nemusí súhlasiť s jeho uložením, avšak nemusia súhlasiť ani osoby, ktoré bývajú s odsúdeným, čo je rozporuplné.² V súčasnosti je trest domáceho väzenia kontrolovaný probačnými a mediačnými úradníkmi, čo je pri ich súčasnom počte (približne 1 probačný a mediačný úradník na súd) ťažko realizovateľné. Preto je len vecou náhody, či sa pri kontrolách, ktoré vykonávajú probační a mediační úradníci prevažne večer alebo cez víkend (keď je odsúdeným osobám nariadené zdržiavať sa vo svojom obydli), zistí porušenie povinností odsúdenými. Z uvedeného logicky vyplýva, že v súčasnosti je trest domáceho väzenia ukladaný sudcami v minimálnej miere a sudcovia sú v jeho ukladaní zdržanliví.

Výkon trestu domáceho väzenia (ako už bolo uvedené) je upravený v Trestnom poriadku. Súd ho nariadi bezodkladne potom, ako sa rozsudok stal vykonateľným. Zároveň ho upozorní na obmedzenia a povinnosti, ktoré z uloženého trestu vyplývajú, ako aj na hrozbu zmeny tohto trestu na trest odňatia slobody. V prípade, že odsúdený nespĺní obmedzenia a povinnosti vyplývajúce z trestu domáceho väzenia, súd na verejnom zasadnutí zmení trest na nepodmienečný trest odňatia slobody.

Odsúdený môže po výkone polovice trestu domáceho väzenia požiadať o upustenie od zvyšku tohto trestu a súd o tejto skutočnosti rozhodne uznesením najneskôr do 30 dní.

Domnievame sa, že **v porovnaní s Českou republikou a Poľskou republikou možno negatívne hodnotiť, že Slovenská republika nespustila pilotný elektronický monitoring.** V praxi sa poukazuje na skutočnosť, že Slovenská republika nemá dostatok finančných prostriedkov na zakúpenie elektronického monitoringu. Minister spravodlivosti Slovenskej republiky v roku 2013 avizoval, že Slovenskej republike sa pravdepodobne podarí získať finančné prostriedky na elektronický monitoring z prostriedkov Európskej únie. Poukazuje aj na skutočnosť, že elektronický monitoring by sa mohol v Slovenskej republike využívať v oveľa väčšom rozsahu ako len monitorovanie osôb odsúdených na alternatívny trest domáceho väzenia, prípadne osôb vo výkone väzby. To znamená, že elektronický monitoring by sa mohol využívať napríklad na zákazy priblíženia k nejakej osobe, zákazu vstupu na futbalový štadión alebo v občianskoprávnom konaní pri kontrole výkonu predbežného opatrenia (osobe by sa zakázalo priblížiť sa k domu alebo bytu a takýmto spôsobom by sa zabránilo domácemu násiliu). **Samotný elektronický monitoring by mohol byť spustený v Slovenskej republike najskôr v roku 2015.** Náklady naň sú predbežne odhadované vo výške 27 miliónov eur.

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet uložených trestov domáceho väzenia	6	25	28	51	59	28	25

Monitoring trestu domáceho väzenia v SR od 1. 1. 2006 do 31. 12. 2012

² ŠČERBA, F. Trest povinnej práce a domáciho väzenia: srovnání české a slovenské právní úpravy. In *Justičná revue*. 2010. roč. 62. č. 8-9, s. 956-967.

Aplikácia trestu domáceho väzenia v Českej republike

V susednej Českej republike je trest domáceho väzenia upravený v zákone č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestní zákoník“) ako priama alternatíva trestu odňatia slobody. Zákon ho definuje ako samostatnú sankciu, ktorú môže uložiť len súd. Trest domáceho väzenia spočíva v povinnosti odsúdeného zdržiavať sa v určenom obydľí v dňoch pracovného pokoja a pracovného voľna celý deň a v ostatných dňoch v čase od 20.00 hodiny večer do 05.00 hodiny ráno. Výkonu trestu domáceho väzenia nebráni, ak má odsúdený dôležité dôvody na opustenie obydľia, najmä na výkon zamestnania alebo povolania, alebo poskytnutie zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení v dôsledku ochorenia alebo iného vyšetrenia. Súd môže uložiť odsúdenému na čas výkonu tohto trestu primerané obmedzenia alebo primerané povinnosti smerujúce k tomu, aby viedol riadny život; spravidla mu uloží, aby podľa svojich síl nahradil škodu, ktorú trestným činom spôsobil, prípadne mu súd môže uložiť jedno z ochranných opatrení, napr. ochranné liečenie.

Tento relatívne nový inštitút by mal v dlhodobom horizonte priniesť značné úspory, jeho cieľom je tak vyriešiť okrem problému preplnenosti väzníc aj problém nedostatku finančných prostriedkov v justícii. Súčasná právna úprava trestu domáceho väzenia môže navyše pri vhodnej aplikácii prispieť ku skutočnosti, že počet väzňov nebude ďalej narastať, pretože im bude uložený trest domáceho väzenia. Zmena nastala aj v úlohe probačných a mediačných úradníkov, ktorých úlohou je okrem kontrolnej činnosti aj pomáhať odsúdeným z hľadiska ich resocializácie a spätnej integrácie do spoločnosti. Z uvedeného dôvodu došlo k personálnemu a materiálnemu posilneniu probačnej a mediačnej služby v Českej republike. V praxi je však potrebné zabezpečiť, aby bol trest domáceho väzenia ukladaný efektívne a zároveň v súčinnosti s probačnými úradníkmi.

V praxi prebieha výkon trestu odsúdeným tak, že v pracovných dňoch sa zákaz obmedzuje na čas od 20.00 hodiny večer do 5.00 hodiny ráno, aby mohol odsúdený aj naďalej chodiť do zamestnania. Maximálna dĺžka trestu je dva roky.

Podľa Ministerstva spravodlivosti Českej republiky má ďalšia novelizácia súčasnej právnej úpravy zmysel až po vyhodnotení prvých skúseností so zavedením trestu domáceho väzenia.³

Probačná a mediačná služba spolu s Ministerstvom spravodlivosti Českej republiky začali oficiálne dňa 1. 7. 2012 experiment „Elektronický monitoring odsúdených“. Jedným z hlavných cieľov experimentu bolo skúšobne overiť prevádzku elektronického monitoringu odsúdených a využiť získané poznatky pre prípravu širšieho zavedenia a aplikáciu elektronického monitoringu do praxe v Českej republike. Celkovo bolo zapojených do experimentu 47 osôb (z toho 43 odsúdených osôb na trest domáceho väzenia a 4 probační úradníci z pilotných stredísk, ktorí sa sústredili na simuláciu porušenia režimu elektronického monitoringu). Najskôr však bolo naplánovaných na zaradenie do experimentu „len“ 25 osôb, a teda konečné zaradenie 43 osôb možno hodnotiť ako úspech, na ktorom sa podieľali viaceré subjekty (napr. probační úradníci, regionálni vedúci, pracovníci monitorovacieho centra, dodávatelia technológií atď.).

Pilotný elektronický monitoring bol reálne spustený v období od 1. 8. 2012 do 30. 11. 2012 spolu s prevádzkou monitorovacieho centra. Počas jeho priebehu bolo vyradených 5 klientov z celkového počtu 43. Treba uviesť, že 1 osoba musela v priebehu výkonu trestu domáceho väzenia zmeniť bydlisko, ku ktorému nemala vlastnícke právo, i. e. iba 4 osoby zaradené do experimentu elektronického monitoringu preukázateľne porušili výkon trestu domáceho väzenia, a preto boli z experimentu vylúčení.

---

³Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky [elektronická verzia].

Náklady na experiment nesmeli prekročiť sumu 1.000.000,- Kč, ktorá bola stanovená ako maximálna. Konečná suma, resp. náklady na experiment, bola celkovo 862.800,- Kč. Následne boli v Českej republike prijaté závery ohľadom potreby právnej úpravy Trestného zákoníku a Trestného rádu. Uvedené návrhy sa týkali najmä „strpenia elektronického zariadenia“ na svojom tele (teda, že ide o povinnosť) a „kontroly výkonu trestu domáceho väzenia“.⁴

Kraj	Inštitút predbežného šetrenia – spracovanie stanoviska o situácii obvineného pre potreby súdu	Počet uložených trestov domáceho väzenia
Praha	59	29
Stredočeský	161	81
Jihočeský	178	88
Západočeský	185	69
Severočeský	178	64
Východočeský	228	105
Jihomoravský	252	125
Severomoravský	302	131
	1543	692

Monitoring trestu domáceho väzenia od 1. 1. 2010 do 31. 8. 2012

Aplikácia trestu domáceho väzenia v Poľskej republike

Právoplatné odsúdenie za spáchaný trestný čin môže mať viacero podôb. Je nutné poznamenať, že odsúdenie neznamená vždy cestu do výkonu trestu odňatia slobody, i. e. do väzenia. Potrestanie odsúdeného závisí od druhu spáchaného trestného činu, jeho závažnosti a tiež od veku páchatel'a, resp. spáchania trestného činu a vnútorného presvedčenia o skutočnosti sudcu, či bude uložený trest dostatočný na resocializáciu páchatel'a.

V roku 2009 bol v Poľsku upravený v Trestnom zákone nový spôsob potrestania páchatel'a trestného činu, a to trestom domáceho väzenia. Trest domáceho väzenia je trestom, ktorý je uložený osobám, ktorým má byť obmedzená osobná sloboda takým spôsobom, že musia zotrvať vo svojom obydľí. Samozrejme, že takto právoplatne odsúdené osoby môžu opustiť svoje „domovy“ len v určitých prípadoch, ktorými sú napríklad: návšteva lekára, výkon zamestnania, návšteva kostola atď.

Podmienky na uloženie trestu domáceho väzenia sú:

- trest, ktorý dostal odsúdený, nepresiahne jeden rok,

⁴ Probační a mediační služba České republiky [elektronická verzia].

- odsúdený má trvalý pobyt v mieste, kde sa má vykonať trest, a ostatné osoby, ktoré žijú v tomto obydli, súhlasia s týmto spôsobom vykonania trestu,
- dôležité je tiež zväžiť, či tento druh trestu má predpoklad splniť svoj cieľ,
- stupeň demokratizácie nepodporuje skutočnosti, že odsúdení by mali vykonať trest vo výkone trestu odňatia slobody a tam sa resocializovať,
- vylučujú uloženie trestu domáceho väzenia recidivistom.

Odsúdený má počas výkonu trestu viacero povinností, a to najmä: zdržovať sa v mieste trvalého bydliska; dať stanovisko o pokroku v resocializácii, najmä musí byť v kontakte s kurátorom; musí nosiť na členku elektronický náramok a taktiež sa starať o zverené elektronické zariadenia (vysielač atď.).

„Väzenský súd“ môže tiež uložiť odsúdenému povinnosti, napríklad: podstúpenie drogovej terapie, aby sa odsúdený zdržal konzumácie alkoholu a iných škodlivých látok; vyhýbanie sa niektorým priestorom; ospravedlnenie poškodenej osobe.

Získanie povolenia súdom na inštaláciu technických opatrení nevyhnutných na kontrolu správania odsúdeného mimo väznice, ale v mieste trvalého pobytu.

Odsúdený musí zostať v mieste trvalého bydliska (min. 12 hod. denne), inak mu musí dať súd súhlas na prepustenie z nejakého dôvodu.

Väzenský súd môže zrušiť rozhodnutie o výkone trestu odňatia slobody za použitia elektronického monitorovacieho systému dohľadu, ak :

- odsúdený porušil zákon, najmä tým, že sa dopustil trestného činu – odsúdený v priebehu výkonu trestu bol vo výkone trestu odňatia slobody z iného dôvodu.

Elektronický monitorovací systém ako trest je efektívny, pretože umožňuje ovládať páchatel'a bez negatívnych ekonomických a sociálnych následkov. Odsúdený takýmto spôsobom zostáva aj naďalej v kontakte so svojou rodinou, prácou, ne stráca rodinné väzby.

V tomto kontexte sa domnievame, že odsúdený má možnosť lepšie sa resocializovať doma, pretože vo výkone trestu odňatia slobody by sa mohol naučiť novým formám spáchania trestných činov, nehovoriac o iných formách násilia, ktoré sú bežnou súčasťou života odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody.

Trest domáceho väzenia bol po prvýkrát použitý v roku 2009, v súčasnosti EMS zahŕňa takmer 25.000 ľudí. Tieto informácie boli poskytnuté riaditeľom (15. 10. 2013) elektronického systému kontroly Ústrednej rady Väzenskej služby generála Pawła Nasiłowskiego.

Zákon o elektronickom monitorovacom systéme dohľadu nadobudol platnosť a účinnosť 1. septembra 2009. Predpis má obmedzenú právnu účinnosť do 1. septembra 2014. Pozostáva z 89 článkov. V roku 2013 bol tento zákon čiastočne novelizovaný pod vedením Krzysztofa Kwiatkowskeho. Elektronický monitorovací systém bol zavedený postupne. Spočiatku bol aplikovaný iba vo Varšave a okolí z dôvodu nedostatočných technických podmienok. Zavedenie systému bolo experimentom a nikto v tom čase nemohol predvídať jeho úspešnosť. **Od 1. januára 2012 ho však už bolo možné uložiť a aplikovať v celej krajine.** V prvých mesiacoch bolo náročné uviesť ho do praxe napr. z dôvodov, že zákon bol príliš konzervatívny, napr. recidivista nemohol požiadať o jeho uloženie, trest odňatia slobody nesmel presiahnuť 6 mesiacov. V praxi však trestné súdy postupovali zvyčajne tak, že ak niekto spáchal trestný čin po prvýkrát a bol odsúdený na trest odňatia slobody nie je dlhší ako jeden rok, trestné konanie bolo najčastejšie pozastavené. Zákon si tak vyžadoval zmeny, ktoré priniesla novela v máji roku 2010 (t. j. 9 mesiacov po spustení EMS) t. j. tento trest bolo možné uložiť aj recidivistovi a bolo možné ho uložiť na čas od 6 mesiacov do jedného roka.⁵

⁵ Internetowy System Aktów Prawnych [elektronická verzia].

Mesiace	Počet väzňov, ktorí vykonávajú trest prostredníctvom elektronického systému sledovania	Počet väzňov, ktorí boli prepustení z elektronického systému sledovania
1. – 31. 12. 2011	1911	216
1. – 31. 01. 2012	2039	311
1. – 29. 02. 2012	2449	303
1. – 31. 03. 2012	2948	373
1. – 30. 04. 2012	3421	429
1. – 31. 05. 2012	3724	538
1. – 30. 06. 2012	4015	612
1. – 31. 07. 2012	4108	696
1. – 31. 08. 2012	4154	728
1. – 30. 09. 2012	4198	850
1. – 31. 10. 2012	4256	878
1. – 30. 11. 2012	4506	807
1. – 31. 12. 2012	4782	839
1. – 31. 01. 2013	4815	949
1. – 29. 02. 2013	5053	856
1. – 31. 03. 2013	5266	1044
1. – 30. 04. 2013	5354	1090
1. – 31. 05. 2013	5391	1124
1. – 30. 06. 2013	5340	1174

1. – 31. 07. 2013	5224	1173
1. – 31. 08. 2013	5101	1101
1. – 30. 09. 2013	5020	1094
1. – 31. 10. 2013	5064	1180

Monitoring trestu domáceho väzenia od 1. 12. 2011 do 31. 10. 2013

Literatúra

Knižné publikácie:

IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava : Iura Edition, 2010.

MAŠĽANYOVÁ, D. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2011.

TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. In *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 10, s. 1373-1385.

ŠČERBA, F. Trest povinné práce a domáciho väzení: srovnání české a slovenské právní úpravy. In *Justičná revue*. 2010. roč. 62. č. 8-9, s. 956-967.

Legislatívne dokumenty (zákony a vyhlášky):

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v znení neskorších predpisov.

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego.

Internetové zdroje:

Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky [elektronická verzia na stránke www.justice.cz; ku dňu 10. 12. 2013].

Probační a mediační služba České republiky [elektronická verzia na stránke <https://www.pmscr.cz/>; ku dňu 11. 12. 2013].

Internetowy System Aktów Prawnych – ISAP [elektronická verzia na stránke <http://isap.sejm.gov.pl/index.jsp>; ku dňu 11. 12. 2013].

Prawo [elektronická verzia na stránke <http://prawo.rp.pl/artukul/1035437.html>; ku dňu 11. 12. 2013].

Key words: home imprisonment, alternative punishments, electronic monitoring, phenomenology, prisons.

Summary

Home imprisonment launched in Europe (began to use) in nineties last century. The main purpose is to act favorably on offender, i.e. to re-socialized offender by the various programs which are focused on his personality. Countries have adjusted home imprisonment as the first in Europe are: United Kingdom, Belgium, Sweden, Netherlands. In this article, I intentionally focused on countries bordering with the Slovak Republic (Czech Republic and Poland), as regulations are similar to those States. I point out different using of the home imprisonment in mentioned countries. Furthest in the application of punishment (home imprisonment) is Poland, which already uses an electronic monitoring throughout the country from 1.1 2012. The Czech Republic has launched a pilot electronic monitoring in the period from 1.8.2012 to 30.11.2012. The Slovak Republic is planning an electronic monitoring to start at the earliest in 2015. Futhermore, in Slovakia use is planned (except criminal law) also in civil law. The main advantage of the application of this sentence is in the social reintegration of offender (doesn't disconnect the family ties and the prisoner can continue to work) and also less expenses for the state (currently in the Slovak Republic the expenses for the state per prisoner are more than 13.500,- EUR, i. e. 36 EUR per day, while home imprisonment sentence compared to a custodial sentence in prison, it is only about 20 % of that amount).

*doc. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.
Katedra trestného práva a kriminológie
Trnavská univerzita v Trnave,
Právnická fakulta
e-mail: tomas.stremy@truni.sk*

Recenzent: doc. PaedDr. Samuel Uhrin, CSc.